

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΔΥΣΗΣ Ι

Ενότητα #3: Βασικές Γνώσεις ΙΙ

Τα βαρβαρικά βασίλεια

Νικόλαος Καραπιδάκης
Τμήμα Ιστορίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα βαρβαρικά βασίλεια

Μετά την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας διαπιστώνεται μια αναδιανομή των εξουσιών στο δυτικό μέρος της. Τα βασίλεια που γεννιούνται είναι εύθραυστα. Οι Βάρβαροι είναι ολιγάριθμοι σε σχέση με την πλειοψηφία του ρωμαϊκού πληθυσμού, η οποία μάλιστα έχει συχνά άλλη θρησκεία. Οι διχόνοιές τους προκαλούν και τη γρήγορη πτώση τους.

Μια νέα οργάνωση των εξουσιών

Η βασιλική εξουσία είναι, συνήθως, κληρονομική και εξαρτάται από μια οικογένεια στην οποία αποδίδεται μια δύναμη υπερφυσική και σχεδόν μαγική.

Ο βασιλιάς περιβάλλεται από μια «αυλή» αφιερωμένων πολεμιστών δεμένων μαζί του με όρκο : antrustiones στα φραγκικά, gardingos στα βησιγοθτικά, gasindi λομβαρδικά, thanes αγγλοσαξωνικά. Οι αγγλοσάξωνες βασιλείς διαθέτουν επιπλέον και ένα σώμα σοφών, witenagemont, που συγκροτείται από παλιούς πολεμιστές που επιλέγει ή επικυρώνει την εκλογή του νέου βασιλιά. Ορισμένοι ρωμαϊκοί θεσμοί διατηρούνται : ο κόμης, comes, αντιπροσωπεύει τον βασιλιά σε θέματα δικαιοσύνης, στρατού και φορολογίας.

Αντιθέτως, η ρωμαϊκή έννοια του κράτους (res publica), υποχωρεί προς όφελος του βαρβαρικού εθίμου της κληρονομικότητας του βασιλείου. Οι βάρβαροι βασιλείς θεωρούν τα δημόσια αγαθά (fiscus), καθώς και όλο το βασίλειο, ως ιδιωτική ιδιοκτησία. Ιδιοκτησία που ο βασιλιάς μπορεί να χρησιμοποιήσει για να ανταμείψει τους αφοσιωμένους σε αυτόν ανθρώπους. Παρομοίως, κατά τη διαδοχή του, ο βασιλιάς διανέμει το βασίλειό του μεταξύ των κληρονόμων του. Σύμφωνα με το βαρβαρικό πολιτειακό σύστημα, οι υπηρέτες του βασιλικού οίκου και οι λειτουργοί του βασιλείου δεν διαχωρίζονται. Ο «πρώτος του παλατιού» (majordomus), που ήταν στην αρχή ο διαχειριστής του βασιλικού οίκου, αναλαμβάνει τη διαχείριση όλου του βασιλείου, ειδικώς όταν ο βασιλιάς συνέβαινε να έχει ανίσχυρη προσωπικότητα ή όταν απουσίαζε.

Ο πόλεμος ήταν ένα βασικό συστατικό της βαρβαρικής εξουσίας. Μέσω του πολέμου ο βασιλιάς επιβάλλεται στους υπηκόους του και επιδεικνύει τη δύναμή του, που εκφράζεται με την παλαιογερμανική λέξη mund : δηλαδή τη φυσική και μαγική

δύναμη που του εξασφαλίζει τη νίκη και την υποταγή των υπηκόων του. Ο πόλεμος του επιτρέπει, επίσης, να εξασφαλίζει εισοδήματα και να χρηματοδοτεί τους αφιερωμένους του πολεμιστές, αφού το ρωμαϊκό φορολογικό σύστημα δεν λειτουργούσε παντού, ούτε επαρκώς, και το νόμισμα ήταν σπάνιο.

Η αναδιοργάνωση της βαρβαρικής δύσης

Τα τέλη του 5^{ου} αιώνα διαπιστώνεται μια ηγεμονία των Γότθων και των οπαδών του Αρείου: οι Βησιγότθοι έχουν εγκατασταθεί σταθερά στην Ακιτανία (σημ. Νοτιοδυτική Γαλλία) και στην Ιβηρική χερσόνησο· οι Οστρογότθοι, που προέρχονταν από τις όχθες του Δούναβη, ανέλαβαν μετά από συμφωνία με τον αυτοκράτορα Ζήνωνα να καταστρέψουν το ιταλικό βασίλειο του Οδόακρου, και μετά το 493 κυριάρχησαν στην Ιταλία, που μετατρέπεται σε οστρογοτθικό βασίλειο.

Οι Φράγκοι που είχαν αρχικώς εγκατασταθεί μεταξύ των ποταμών Ρήνου και Σωμ, αρχίζουν να αναδεικνύονται ως μια σημαντική δύναμη. Αντίθετα από τους Γότθους που ήταν οπαδοί του Αρείου και θεωρούνταν εχθρικοί προς τους ρωμαϊκούς πληθυσμούς, οι Φράγκοι είχαν εγκατασταθεί σε ακατοίκητες περιοχές και παρέμεναν παγανιστές. Σε λιγότερο από ένα αιώνα, οι βασιλείς τους Χλωντοβίκος (Clodovicus), γνωστός και ως Κλόβης (Clovis), και Δαγοβέρτος (Dagobertus) που κατάγονταν από την οικογένεια του μυθικού ιδρυτή της δυναστείας, Μερόβη, κατακτούν όλη τη Γαλατία και ένα μέρος της Γερμανίας (Θουριγγία, Αλαμανία, Βαυαρία). Υποτάσσουν τον βασίλειο των Βησιγόθων, στην Ακιτανία, το βασίλειο των Βουργουνδών, των Αλαμανών, των Θουριγγίων και των Βαυαρών. Η επιτυχία τους οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην μεταστροφή του Κλόβη ο οποίος ασπάστηκε την επίσημη χριστιανική πίστη το 496 (ή το 498). Έγινε έτσι ο μόνος ορθόδοξος βασιλιάς και εξασφάλισε την υποστήριξη της Εκκλησίας αλλά και την υποστήριξη των πληθυσμών που απελευθέρωσε από τους βασιλιάδες οπαδούς του Αρείου. Το φραγκικό βασίλειο γίνεται το πιο ισχυρό βαρβαρικό βασίλειο.

Η δύναμη των Γότθων υποχώρησε στην Ιταλία –εκτός των άλλων και εξαιτίας των πολέμων που διεξήγαγε εναντίον τους ο αυτοκράτορας Ιουστιανός (527-565). Το σχέδιο του Ιουστιανιανού ήταν η αποκατάσταση του ρωμαϊκού κόσμου μέσω της ανάκτησης του δυτικού τμήματος της αυτοκρατορίας. Μεταξύ του 533 και του 565 οι βυζαντινοί καταλύουν τα βασίλεια των Βανδάλων στη Βόρεια Αφρική, και των Οστρογόθων στην Ιταλία ενώ αποβιβάζουν στρατεύματα στη Νότιο Ισπανία,

εναντίον των Βησιγόθων. Το σχέδιο, όμως, του Ιουστινιανού δεν ολοκληρώθηκε, αφού οι Φράγκοι παρέμεναν ισχυροί στη Γαλατία. Άλλωστε το όνειρο ήταν εφήμερο : η βυζαντινή Ιταλία πλήττεται από μια επιδημία πανώλης· οι δυνάμεις της δεν επαρκούσαν για να αντιμετωπίσουν μια νέα επιδρομή, την επιδρομή των Λομβαρδών. Αυτοί είχαν εκδιωχτεί από την αρχική τους εγκατάσταση στην κοιλάδα του Δούναβη, από τους Άβαρους, και εγκαταστάθηκαν στη ιταλική χερσόνησο μεταξύ του 568 και του 572. Οι βυζαντινές κτήσεις στην Ιταλία περιορίστηκαν, τότε, στη Βενετία, τη Ρώμη και τη Νότιο Ιταλία.

Η παρακμή των βαρβαρικών βασιλείων

Στην Ιταλία συγκρούονται οι Βυζαντινοί με τους Λομβαρδούς. Το φραγκικό βασίλειο υφίσταται την κρίση της κληρονομικής διανομής και διανέμεται μεταξύ των διαδόχων σε επιμέρους βασιλεία : τη Νευστρία, την Αυστρασία, τη Βουργουνδία, την Ακιτανία και την Αλαμανία. Οι εμφύλιοι πόλεμοι μεταξύ των διαδόχων είναι συνεχείς. Η εξουσία ξεφεύγει από τους βασιλείς που ήταν συχνά ανίσχυροι. Η ομάδα εξουσίας που αναδεικνύεται είναι οι μαγιорδόμοι, που επιβάλλονται ως αρχηγοί της αριστοκρατίας και των οικογενειών της. Η πιο ισχυρή οικογενειακή ομάδα είναι αυτή των Πιπνίδων που κατάγονταν από την Αυστρασία., με κυριότερους εκπροσώπους τον Πιπίνο του Λάντεν και τον Πιπίνο του Χέρσταλ. Μετά το 687 είναι οι μαγιорδόμοι που έχουν την πραγματική εξουσία και προσπαθούν να αποκαταστήσουν την ενότητα του βασιλείου.

Στη βησιγοθική Ισπανία, και παρά το γεγονός ότι οι βασιλείς στράφηκαν στην ορθοδοξία το 589 και έπαιρναν το βασιλικό χρίσμα από την Εκκλησία, οι εξεγέρσεις της αριστοκρατίας είναι πολλές. Το βασίλειο τους ήταν βαθιά διχασμένο όταν έφθασαν οι Άραβες τον 8^ο αιώνα.

Τα αγγλοσαξωνικά βασίλει ήταν επίσης κατακερματισμένα. Όλες οι προσπάθειες ενοποίησής τους αποτυγχάνουν.

Το γενικό φαινόμενο ήταν, λοιπόν, η αποδιάρθρωση των βασιλείων και η ανάδειξη των περιφερειακών αριστοκρατιών.